

OP DE AUTOMATISCHE PILOOT

Europa verzuimt pesticiden te herbeoordelen

Nederlandse boeren en tuinders gebruiken pesticiden met onbekende risico's. Oorzaak: de periodieke herkeuring van pesticiden in Europa loopt in de soep en overheden werken deels met achterhaalde wetenschappelijke kennis.

HARRY PERRÉE,

Hoewel de Europese Verordening Gewasbeschermingsmiddelen 1107-2009 bepaalt dat de EU een pesticide tien jaar na de toelating daarvan via een 'herbeoordeling' opnieuw onder de loep moet nemen, gebeurt dat op grote schaal niet. Volgens 'voedselwaakhond' *foodwatch* is voor tientallen pesticiden de toelating verlengd, waaronder pesticiden die de hormoonhuishouding kunnen verstoren of toxisch zijn voor de voortplanting. Dus spuiten boeren en tuinders deze op Nederlandse gewassen, zonder dat herbeoordeling heeft plaatsgevonden.

Zo is thiacloprid sinds 2005 toegelaten als pesticide in de EU, maar is de toelating, zo vertelt campaigner Corinne Cornelisse van *foodwatch*, al vier keer verlengd. De huidige verlenging loopt tot 30 april van dit jaar. Thiacloprid wordt in Nederland gebruikt bij de teelt van appels, peren, aardappelen en maïs en is een telg uit de familie van de neonicotinoïden, systemische middelen die chemisch verwant zijn aan nicotine en

onder de verdenking staan een deel van de bijensterfte te veroorzaken. "Zorgwekkend voor de menselijke gezondheid is dat deze stof hormoonverstorende eigenschappen heeft", aldus Cornelisse. De consument die denkt door productnormen beschermd te worden, komt van een koude kermis thuis. De zogenaamde 'maximale residulimieten' worden pas aangepast na een herbeoordeling. 'Daarom is het zo zorgwekkend dat die herbeoordeling steeds wordt uitgesteld.'

Slotkant

Toelating van pesticiden gebeurt via twee stappen. Het hoofdingrediënt, de werkzame stof, krijgt na een toelatingsprocedure goedkeuring van de Europese lidstaten. Daarbij bouwen twee EU-lidstaten dossiers op met daarin uitgevoerde testen en te verwachten risico's, die naar de EFSA (European Food Safety Authority) gaan. Die autoriteit stuurt een advies naar de Europese Commissie (EC), die op haar beurt de lidstaten laat stemmen. De tweede stap is nationale toelating. In Neder-

land geeft het CTGB (College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden), na toetsing, een toelatingsvergunning af met gebruiksvorschriften, bijvoorbeeld over hoe vaak je mag spuiten en hoe ver je van de slootkant moet wegblijven. Volgens foodwatch krijgen pesticiden op de automatische piloot een Europese verlenging van de toelating met zes, negen of twaalf maanden. De EC stelt die verlenging voor, waarna de lidstaten daarover stemmen. Inmiddels is er een stuwmeer ontstaan van ruim 200 stoffen, constateert Cornelisse. “We zien elke twee, drie maanden een groot aantal stoffen dat wordt verlengd. Dat gebeurt vrij routineus.” Volgens Cornelisse is het gebrek aan capaciteit bij EFSA en bij toelatingsinstanties van de EU-lidstaten de oorzaak van deze gang van zaken. EFSA heeft niet gereageerd op vragen van *MilieuMagazine* over omvang en oorzaak van de verlengingspraktijk.

Inbreuk

Wat de oorzaak ook is, Cornelisse waarschuwt dat het voorzorgsprincipe uit het oog raakt. Dat zegt dat je een stof niet mag toelaten als je niet zeker bent over de schade die de stof aanricht. “In 2015 heeft de EC een lijst opgesteld van stoffen die extra zorgwekkend zijn, candidates for substitution: stoffen met eigenschappen die zo gevaarlijk zijn dat ze eigenlijk snel vervangen moeten worden.” Hoe kan het dan, vraagt ze zich af, dat stoffen op die lijst zonder herbeoordeling een verlenging krijgen? Minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ontkent dat het voorzorgsbeginsel overboord is gezet. ‘Het feit dat de reguliere herbeoordeling vertraging heeft opgelopen, leidt niet tot inbreuk op dit principe’, schrijft ze op 17 oktober jl. aan de Tweede Kamer. ‘Er kan namelijk’, vervolgt ze, ‘te allen tijde worden ingegrepen in de goedkeuring of de toelating als nieuwe wetenschappelijk informatie daartoe aanleiding geeft.’ Maar is dat wel zo? Martin van den Berg, hoogleraar toxicologie aan de Universiteit Utrecht, maakt zich juist druk om de traagheid waarmee de overheid nieuwe wetenschappelijke inzichten accepteert. Hij wijst erop dat EFSA en CTGB alleen wetenschappelijke testen als bewijs aanvaarden als deze zijn uitgevoerd volgens een handelwijze die de OECD (ofwel: de OESO) heeft vastgesteld. “Dan krijg je dus dat in wetenschappelijke literatuur allerlei nadelige effecten beschreven worden die zijn gemeten op een manier die niet geaccepteerd is door de regelgeving. Daar doen ze dus vaak niks mee”, luidt zijn klacht. “De overheid loopt hier toxicologisch enorm achter.” De oorzaak is “het logge, stroperige, bureaucratistische systeem van overheden en natuurlijk het bedrijfsleven dat niet staat te springen dat er nieuwe testsystemen komen.” Dit vertraagt, concludeert hij, de ontwikkeling in toxicologische risicoschatting. Overigens deelt Van den Berg niet de visie van foodwatch over het voorzorgsprincipe. Zeker, wetenschappers zijn afgelopen tien jaar meer te weten gekomen over de hormoonverstorende werking van pesticiden. Maar dat gevaar kun je op twee manieren bezien, legt de hoogleraar uit. Vanuit *hazard assessment* kun je constateren dat een stof hormonen kan verstoren. Maar *risk assessment* is nodig om te achterhalen in welke mate mens en milieu daaraan worden blootgesteld

en met welke risico's. “De ngo's, zeg maar de groene kant, zijn sterk geneigd alleen naar *hazard* te kijken en niet naar *risk*. Dat laat onverlet”, vult hij aan, “dat er bij een redelijk aantal bestrijdingsmiddelen inmiddels voldoende aanwijzingen zijn dat er toch meer aan de hand is.” Hij noemt als voorbeeld neonicotinoïden. “Gebruiken we daar niet te veel van? Want we zien een sterke afname van insecten en insectenetende vogels. Dat is zeer zorgwekkend, dat effect trekt door in de voedselketen.”

Lastig is dat ngo's de EC niet aan de jas kunnen trekken om haar op haar wettelijke verplichting te wijzen. Ngo's hebben hierin namelijk geen toegang tot de Europese rechter, weet advocaat Bondine Klooststra, die het voor foodwatch heeft uitgezocht. Naar de Nederlandse rechter stappen kan in theorie wel. In de praktijk is het lastig, omdat de verlenging van de toelating vaak korter is dan de tijd die nodig is om de zaak aan de rechter voor te leggen. Volgens Klooststra is het “ongelooflijk ingewikkeld” om als milieuorganisatie problemen aan te kaarten.

Radicaler

Lidstaten kunnen volgens haar wel juridisch de praktijken aanvechten waarbij de EC toelatingsbesluiten verlengt zonder herbeoordeling. Maar dat is volgens haar nooit gebeurd. “Wat sommige lidstaten doen, is eigenlijk veel radicaler. Frankrijk heeft alle toelatingen van een bepaald soort Roundup geschorst en gezegd: dit middel vinden wij te gevaarlijk voor wijnbouw.” En Italië had neonicotinoïden, die zo gevaarlijk zijn voor bijen, al jaren in de ban, voordat de EC de toelating introk, vertelt ze. “Dan is het aan de EC om een boete op te leggen of om even af te wachten. In het algemeen is de EC afwachtend.” Overigens gloort er licht aan de horizon, volgens Klooststra. “Het is in strijd met het verdrag van Aarhus (over toegang tot informatie, besluitvorming en de rechter bij milieukwesties, HP) dat milieuorganisaties over dit soort kwesties niet naar de Europese rechter mogen. Het lijkt erop dat het Aarhus-klachtencomité nu de richting uitgaat van dat Europa niet voldoet aan wat het verdrag zegt.”